

Foto: Ivo HAVLÍK

ČESKÝ VINNETOU

IVO FENCL

Letos je tomu 60 let, co začal vycházet Vinnetou (Malý), a 55 let, co se objevilo jeho poslední, padesáté pokračování.

Československo bylo fascinováno filmovým Vinnetouem a na stránky skvělého měsíčníku Ohníček zasel malíř Karel Franta (*1. května 1928 v Libčicích nad Vltavou) parafrázi: řadu humoristických obrázkových seriálů Malý Vinnetou. Roku 1970 se objevil i samostatný sešit a širší knižní výběr až roku 2000, aby se konečně dostalo i na kompletní knižní vydání (2013),

bezstarostně uloží na Vinnetouova bedra a hoch se ukryje pod stolem baru U plechového srdce, který je „v šesté cenové skupině“. Léčka klapne a za chvíli se tu radí Lomihnát s mexicky oděným Prasátkem. Kid: „Šéfe, banku poznáte snadno, je to na ní napsáno.“ „Dobrá zpráva, Lomihnáte, odměna tě nemine.“ „Jak vidět, banda městečko nezná,“ soudí šerif. Má nápad. V noci s Vinnetouem vymění nápisy na bance a na vězení. Ale zločinci (přízenou se na koních) stejně neumějí číst!

koních, zlosyni už odpočívají. Ani si nepředstavovali, že loupež proběhne „tak hladce“. Nemají páru, že jsou pozorováni. „Jen o málo se prodlouží stíny kaňonu a budou stát u mučednických kůlů,“ říká jeden z rudochů. Stane se a připoutaný básník zbídačeně konstatuje: „Strach svírá mi teď dásně, už nikdy nebudu psát básně.“ A Vinnetou je signalizováním umouněný, a tak paní Petrolejářová může říct: „To tento krásný černoušek zachránil šperky Rokfordů?“ „Jsi statečný hoch,“ dodá její choť. „Za odměnu si budeme tykat.“

Malý Vinnetou měl přesně padesát pokračování, ale souvislých, samostatných epizod jsem napočítal jen 38. Poprvé byl zveřejněn v Ohníčku v letech 1965-1970, první díl se jmenuje Poklad na zahradě a poslední Vražda na ranči.

Franta připojil v zájmu propagačního oddělení Mladé fronty ještě stolní hru Cestujeme za Malým Vinnetouem, dnes nesehnatelnou, vystřihovánku a kresbu, na které hrdina přepadá Ponny Express s nákladem časopisů. V letech 1969-1970 vyšlo čtrnáct epizod i slovensky v „Ohníku“ pod názvem Malé Orlíča.

Karel Franta zemřel 19. července 2017, dožil se 89 let. V rozhovoru, který jsem s ním kdysi uskutečnil, vzpomínal, že se mu koncem šedesátých let ozval Jiří Trnka: měl za to, že by indiánskému komiksu slušelo přepracování do loutkového filmu. Ale zemřel, film už nevznikl. Jako s námětem se pak pokusilo s Malým Vinnetouem prorazit i pár produkčních (Zdena Deitchová) v televizi, ale marně. Nedá se naštěstí vyloučit, že na nějakou animovanou, ne-li hranou adaptaci ještě dojde.

Už jen ocituji Kida Lomihnáta, který si vždycky myslí, že snědl veškerou moudrost světů, ač je ryzí opak pravda: „Lest, která je opřena o rozum, dovede proměnit nemožné v možné. To už řekl generál Trabant.“

BOHUMILA SARNOVÁ

Srpen

Unavený vším letním žářem
uléhá do strniště.
Však neodolá a s horkým větrem
zalétá do vinic.
Hrozny už zrají
kypí šťávou a příslibem
vín mladých.
Ukryty v lahvích
i v mocných sudech
ve sklípkách čekají tajných.
To tenhle měsíc s koncem léta
hladí čeření vod.
Hlídá přelety ptačích shluků.
Chystá přemíru slov o tom
jak krásné léto bylo
když jitřní rána kvetla
rosou a láskou s obdivem k všemu
čím v ten čas hlavu nám pletla.
Zklidní vše měsíc
se srpkem v názvu
vzpomínkou bude vzácnou
na čas prázdnin a dovolených.
Na hvězdu léta jasnou.

Foto: Ivo HAVLÍK

uspořádané specialistou na komiks Tomášem Prokūpkem.

„V roce 1965 jsem dostal nápad: vytvořit kreslený seriál, který by vesele doplňoval film Poklad na Stříbrném jezeře,“ vzpomínal před pětadvaceti roky Franta, mj. tvůrce Nejkrásnějších pohádek o čertech (1997), a připomněl, že se k úkolu postavil přímo čertovsky.

A jak? Aby indiánka v naší kotlině uspěla i jako klauniáda, nesmí být (přece jenom) příliš rozmarňá a záhodno bude, aby na prérii zlobili také „skunkové“. Výtvarník ihned dva stvořil. Jednoho pojmenoval Kid Lomihnát, druhého Prasátko. Děj ságy umístil na úpatí Skalistých hor do města Akorát a napsal o tom: „Ještě dnes jsou zdi domů polepeny zatykači na darebáky, které šerif nikdy nedostane za mříže, přestože tu většinou všichni žijí,“ vyjádřil se Franta. „Dnes jsou to však vážení občané.“

Městečko mělo pouze dvoutřídku

a docházka nebyla povinná; do školy chodili jen ti, které opravdu bavila, a věk nerozhodoval, takže druhou třídu navštěvoval Klesající Býk, kterému už táhl 126. rok. Městečko mělo železniční stanici Tam a zpátky (dopoledne vlak přijel, večer odjel) a typickou prašnou hlavní třídu, ale s mlékárnou, cukrárnou... a jistěže prodejnou zbraní. Na konci stála banka. Nejznámějšími občany byl dobrotvivý šerif a zmínění už Malý Vinnetou, jeho pomocník.

A Kid? Sice často stojí proti zákonu a škodí, ale moc mu školení nejde a Vinnetou jej pokaždé přelstí. Typickým je v tom ohledu už sedmý díl Přepadení banky.

Úvodem navštíví kancelář šerifa bankéř Samuel Letkis, sejme stetson, sedne si a povídá: „V pokladně mám milion dolarů a v kraji řádí Prasátko se svou bandou. Nejnebezpečnější bandita, kterého dosud nikdo ani neviděl.“ Šerif ochranu milionu

Naštěstí je

Prasátko výjimka,

nápis přeslabikuje. „Ba-ba-banka.“ A když ti packalové vstoupí, už dle krásných mříží si jsou jisti, že jsou tu správně. Ale vzápětí za nimi zapadne zámek a na závěrečném obrázku vidíme Letkise třást malému-velkému muži pravicí: „Zastav se, hochu, někdy u mne, dostaneš žvýkačku.“

Po řadě měsíců přišel Franta s akčnější sekvencí, s Přepadením expresu. Mezi lotry přidal figuru Básníka, již převzal ze západoněmeckých filmů, a lotry představil u pokeru. „Básníku, zítra bude mít vlak cenu zlata: pojedje v něm petrolejový král Rokfor. Co tomu říkáš?“

„V kartách, když se dáma s klukem sejde, to dobré znamená! Jen třeba všechno dobře promyslet! Vždyť zlato není kameň.“

Lupiči dají na koleje ono kamení a vidíme Rokforda (tak se správně píše) a paní Rokfordovou nastupovat do coupé. Král petrolejářství ale je neklidný: „Drahá, mám pocit, že jsi těch šperků vzala s sebou mnoho. Pojedeme nebezpečnou krajinou.“

Šerif se spokojí s tím, že do vlaku přisadí Malého Vinnetoua, a hle, strojvůdce je nucen brzdit. Vinnetou neváhá, svlékne se do půl těla a počne „házet“ košili přes komín lokomotivy. Toho si banditi všimnou, ale Básník mluví: „Hocha nechte, vždyť je malý. Sleduje, jak z komína černý kouř se valí. Asi ho to baví.“ Jenže nejde o hru a Výkulené oko v indiánském táboře dávno na nebi zbystřil kouřovou zprávu.

Rybanna poslušně

usedá k psacímu stroji

(vtipný anachronismus) a zapisuje. Indiáni se ženou na

ANABÁZE JEDNOHO PŘÍBĚHU – I. ČÁST

Nečekaná předehra

V sobotu 15. června 2024 bylo v Ostravě neobyčejně krásné počasí. Mířil jsem do vědecké knihovny, kde na mě čekal druhý svazek *Spisů Františka Langer*a, objednaný z Olomouce pomocí meziknihovní výpůjčky (*Legionářské prózy*. Praha: Kvarta, 2003).

Již delší čas se s manželkou Ivanou věnujeme tématu čs. legií v Rusku a šnečím tempem pracujeme na rukopisu knihy, ve které se prolíná historie literární s historií vojenskou. Objednaný svazek měl vyřešit záhadu původu Langerovy povídky *Smrt v písčích*. Na problém jsme narazili náhodně, při studiu materiálů týkajících se jiné oblasti našeho zájmu. Přesto nás tato „odbočka“ upoutala a rozhodli jsme se ji detailněji prozkoumat.

Když jsem přicházel ke knihovně, která se nalézá v bočním traktu budovy vedle známé ostravské radniční věže, na chvíli jsem nevěřil vlastním očím. Před vchodem do bibliotéky vartovala dvoučlenná jízdní hlídka legionářů, dokonce posílená o trojici obrněných aut, proslulých „broněviků“, ježících se kulomety. Jeden z krabicovitých kolových obrněnců nesl i typický znak „kornilovců“ – lebku se zkříženými hnáty, kterou se označovali příslušníci tzv. Kornilovského úderního praporu. Dále zde postávalo několik československých vojáků v historických uniformách...

Vše se záhy vysvětlilo – přehlídka legionářů byla součástí oslav 100. výročí založení „Velké Ostravy“ (1924), na což jsem onoho dne úplně zapomněl. Magie synchronicity však zafungovala dokonale a doktor Jung by měl z výjevu jistě radost. A doktor Langer ještě větší!

Spisovatel, dramatik, lékař a ruský legionář František Langer

lán do zdravotní služby rakouské armády hned na začátku „Velké války“. V Bukovině utrpěl zranění a po vyléčení ho poslali zpátky na frontu. Začátkem června 1916 padl do ruského zajetí, kde se uplatnil jako lékař v zajateckých nemocnicích. Přihlášku do čs. legií si podal až počátkem dubna 1917, tj. po ruské únorové revoluci. V srpnu téhož roku byl zařazen ve funkci šéflékaře do československého 1. střeleckého pluku, s nímž prodělal celé tažení z Ukrajiny přes Sibiř až do Vladivostoku po Transsibiřské magistrále, tedy onu legendární legionářskou anabázi či odyseu ve víru Říjnové revoluce a krvavé občanské války.

V legiích dosáhl Langer hodnosti majora (zůstal poté v armádě; v roce 1945 byl povýšen na brigádního generála). Do vlasti se vrátil i s ruskou manželkou Marií (roz. Mojsejevovou) 13. lodním transportem – japonskou lodí Yonan Maru, která vyplula z Vladivostoku 9. prosince 1919 pod velením pplk. Karla Kutlvašra. Trasa vedla přes japonský přístav Karacu, Singapur, Džibuti, Suezský průplav a Port Said... do cílového Terstu, kam Yonan Maru dorazila 27. ledna 1920.(2)

V Rusku Langer sloužil nejenom jako lékař čs. legií, ale rovněž publikoval v čs. legionářském tisku, ba vydal tam i dvě knihy: *Za cizí město* (Irkutsk, 1919) a *Pět povídek z vojny* (Charbin, Vladivostok, 1920). – Podle datace musela druhá kniha vyjít teprve po jeho odjezdu. A právě jedné povídce z této knihy se týká naše hledání.

Záhadné „Prohlášení“

Vše pro nás začalo přečtením čísla 146 (717) Československého deníku (tehdy psán: Československý Denník), které vyšlo ve Vladivostoku 18. července 1920 s titulem *Na rozloučenou*. Ano, bylo to skutečně historicky poslední číslo tohoto hlavního čs. periodika v Rusku, vycházejícího od prosince 1917 a vydávaného nejprve Odbočkou Československé národní rady v Rusku, později politickým oddělením Československého vojska na Rusi. S legionářskou anabází se zde rozloučili dr. Václav Gírsa, pplk. Václav Kopal, gen. Jan Syrový, gen. Stanislav Čeček, dr. Rudolf Raše, dr. Josef Kudela, J. P. – identifikovaný jako dr. Josef Pícek (Pícek), a Ing. Antonín Pavel, jenž ve svém *Závěrečném slově* shrnul bilanci všech tří ročníků deníku. Mezi krátkými zprávami objevilo se na 4. straně také poněkud záhadně znějící *Prohlášení*:

„V literární záležitosti, která se týká povídky Fr. Langra „Smrt v písčích“, vydané I. O. O. [pozn. – Informačně-osvětovým odborem Čs. vojska na Rusi] ve svazku „Pět povídek“ a která byla vyvolána projevem pplk. dra Picka a kap. Jandery, bylo rozhodnuto, aby byla předložena komisi znalců z kruhů literárních ve vlasti. – [podepsáni] Dr. Josef Kudela. Dr. J. Pícek.“(3)

Zprávička zněla poměrně kuriózně. Proč se právě povídka *Smrt v písčích* stala předmětem jakéhosi blíže neurčeného literárního sporu, to nám nebylo zpočátku jasné. Jak již bylo předesláno, kniha *Pět povídek z vojny* vyšla nejprve v Rusku (Charbin, Vladivostok, 1920), poté – rozšířena o dvě další povídky – byla opakovaně (podle informace ve svazku z roku 2003 již osmkrát(4) vydána v Československu pod názvem *Železný vlk* s podtitulem *Příběhy z naší anabáze*. Původní vydání z roku 1920 je dostupné online v Digitální studovně Ministerstva obrany ČR. Ukázalo se však, že tato knížečka obsahuje pouze čtyři povídky, z nichž *Smrt v písčích* je úvodní; dalšími jsou: *Příběh Kratochvilův*, *Muzikant Novotný*, *Železný vlk*. Vysvětlení přinesla závěrečná poznámka:

„Poznámka o páté povídce. – Sbírku „Pět povídek z vojny“ dal nám dr. Langer k vydání na podzim minulého roku. Protože tehdy z technických příčin nebylo naděje na brzké vydání celé sbírky, vyžádali jsme si od spisovatele svolení, abychom k prvnímu výročí tragické smrti bratra plukovníka Švece mohli samostatně vydat poslední povídku ze sbírky, věnovanou obraně města Kazaně, kde plukovník Švec hrál tak důležitou a pěknou úlohu. Povídka „Za cizí město“ vyšla koncem října jako 9. svazek „Knihovny ČSD“. [Pozn. – ČSD = Československý deník.]

Když jsme nyní získali možnost vytisknout také ostatní povídky, nechtěli jsme ani přetiskováním páté zdržovat vydání ostatních, ani měnit název daný původně knižce spisovatelem, který mezitím už odejel (a šťastně přijel do vlasti s prvním plukem, jehož je plukovním lékařem). – Vydavatelství.“(5)

IVANA BLAHUTOVÁ, PETER R. SCHUSTER

Nejprve malá exkurze

nejen do roku 1918

Chybějící povídka *Za cizí město* patří nepochybně k nejlepším povídkám legionářské literatury.(6) Zachycuje signifikantní zlom ve vztahu čs. legií a protibolševických („bílých“) sil, které v létě 1918 ponechaly obranu Kazaně proti „rudým“ zcela na bedrech legionářů, ačkoli toto čtvrtmilionové blahobytné město bylo plné bývalých i aktivních „carských“ důstojníků a vojáků, navíc s přečpanými sklady výzbroje a výstroje. František Langer byl tehdy coby plukovní lékař 1. střeleckého pluku účastníkem celé kazaňské kalvárie. Kazaň čs. pluky celkem snadno obsadily 6. a 7. srpna 1918 s podporou menších jednotek ruského plukovníka Vladimíra Kappela.

Plánovaná ruská mobilizace 15 tisíc mužů zde však skončila fiaskem, přihlásilo se akorát 300 dobrovolníků. Zatímco čs. legionáři po pět týdnů zoufale bojovali proti vytvrvalé sílící Rudé armádě, Kazaň se vesele bavila pořádáním večírků a dostihů. Langer v povídce uplatňuje postupy strhující válečné reportáže, protkané scénami bezstarostných radovánek místního obyvatelstva, které hoře glossuje. V závěru pak zařazuje i osobní list plukovníka Švece, popisujícího závěrečnou paniku náhle vystřízlivělých měšťáků a definitivní ústup našich legií. Langer místo výrazu „rudí“ či „Rudá armáda“ užívá „červení“ a „Červená armáda“.

Naprosto pasivní přístup drtivé většiny „Kazanců“, pohodlně se spoléhajících, že je před „rudými“ ochrání bohatýrské „Čechovojsko“, se stal typickým vzorcem pro počáteční období občanské války. Tento postoj pramenil jednak z fatalistické náтуры ruských mas a polofeudálních manýrů nepoučitelných „bárinů“, jednak z neuvěřitelných, jakoby „záračných“ úspěchů čs. legií, jež se po tzv. čeljabinském incidentu 14. května 1918 dostaly do otevřeného ozbrojeného střetu s bolševiky, a byly tak vtaženy do občanské války v Rusku.

V té době se všechny pluky Čs. armádního sboru, prohlášeného 7. února 1918 za autonomní součást čs. armády ve Francii, přesouvaly ešalony po Transsibiřské magistrále do Vladivostoku, odkud se měly přepravit na západní frontu do Francie a zapojit se po boku spojenců do bojů proti Německu.

Sbor v té době čítal 40 tisíc mužů. Vojákům podle dohody se sovětskou mocí bylo ponecháno pouze minimum zbraní. Konflikt s bolševiky (označovaný sovětskou historií jako „mjatěž“ – „vzpoura“) však všechno změnil. Pluky, tenkrát navzájem oddělené a roztažené po železnici na trase sedmi tisíc kilometrů (od Rtiščeva po Vladivostok), se neprodleně zorganizovaly do skupin, probíjely se k sobě, spojovaly se a během svého bleskového postupu od května do počátku září vítězně dobývaly a obsazovaly strategicky důležitá ruská města: Mariinsk, Novonikolajevsk (dnes Novosibirsk), Tomsk, Čeljabinsk, Omsk, Nižněudinsk, Kansk, Barnaul, Bijsk, Kyštym, Troick, Penzu, Samaru, Ufu, Zlatoust, Syzraň (dobyta dvakrát), Bugulmu, Ťumeň, Jekatěrinburg („hlavní město Uralu“), Stavropol, Borsk, Simborsk (dnes Uljanovsk), Krasnojarsk, Irkutsk; na Dálném východě pak Čitu, Vladivostok a Nikolsk-Ussurijskij (dnes Ussurijsk).

Získání Kazaně bylo největším úspěchem tohoto triumfálního legionářského tažení v létě 1918. Počátkem září „Běločeši“, jak se jim začalo říkat kvůli spojení v sí bĕlogvardějci, ještě na krátký čas obsadili město Volsk. Úplně poslední větší výpad provedly čs. jednotky na Kungur (obsazen 21. prosince 1918), čímž takticky podpořily nápor bílé Sibiřské armády na Perm.(7)

S Kazaní je rovněž spojena populární historie „carského zlatého pokladu“, který právě tam čs. legie převzaly pod svou ochranu. Kořist to byla ohromující! Celkem 650 milionů předválečných rublů vesměs ve formě prutech a mincích, 2100 milionů v cenných papírech, k tomu zásoby strategických surovin, stříbra, platin. Jenom zlata bylo 500 tun. Plus již zmíněné, naprosto netknuté zásoby vojenského materiálu. Takřka celý měsíc trvalo, než byli Čechoslováci vůbec schopni spočítat, co jim doslova padlo do rukou.(8) O tehdejší mimořádné kázní „dobrovolců“ svědčí i to, že vše bylo řádně inventarizováno a zapsáno.

Značnou částí „zlatého pokladu“ poté platil admirál Kolčak za dodávky zbraní, munice a výstroje. Spojenci samozřejmě nedávali „bílým“ nic na úvěr, nýbrž pěkně za hotovost, ve zlatě. Posléze 1. března 1920 – necelý měsíc po popravě „vrchního vládce Ruska“ Alexandra Kolčaka – vše, co z pokladu zbylo, řádně odevdaly čs. legie sovětské moci v Irkutsku.(9)

Pokud jde o Kazaň, Rudá armáda spustila generální ofenzivu 5. září 1918. Jedenácti tisícům rudoarmějců, vybaveným i těžkými zbraněmi, čelili vyčerpaní a beznadějně přecíslení Čechoslováci, jimž pomáhaly již jenom rozprášené zbytky bělogvardějských jednotek. Konec byl proto rychlý a 10. září Kazaň padla. Legionářským plukům se podařilo ještě organizovaně ustoupit bez velkých ztrát, za což si od zklamaných a vyděšených obyvatel města vysloužily urážky a nenávisť. Ještě předtím z Kazaně uprchlo několik desítek tisíc obyvatel, vesměs příslušníků inteligence a buržoazie.

Legendární plukovník Josef Jiří Švec (1883–1918), tehdy ještě poručík, byl v Kazani pověřen velením 1. střeleckého pluku, na plukovníka (!) byl povýšen 27. srpna 1918. Původní profesí učitel, působil v Rusku již před válkou a patřil k oněm prvním necelým osmi stovkám čs. „dobrovolců“, kteří již od 12. srpna 1914 vstoupili do České družiny(10) a v řadách carské armády bojovali proti Rakousku-Uhersku a Německu, nenáviděným utlačovatelům rodné země.

Pokračování na straně 3

MUDr. František Langer jako plukovní lékař 1. čs. střeleckého pluku. Zdroj: Legie 100. Seznam legionářů (online databáze). Praha: Československá obec legionářská.

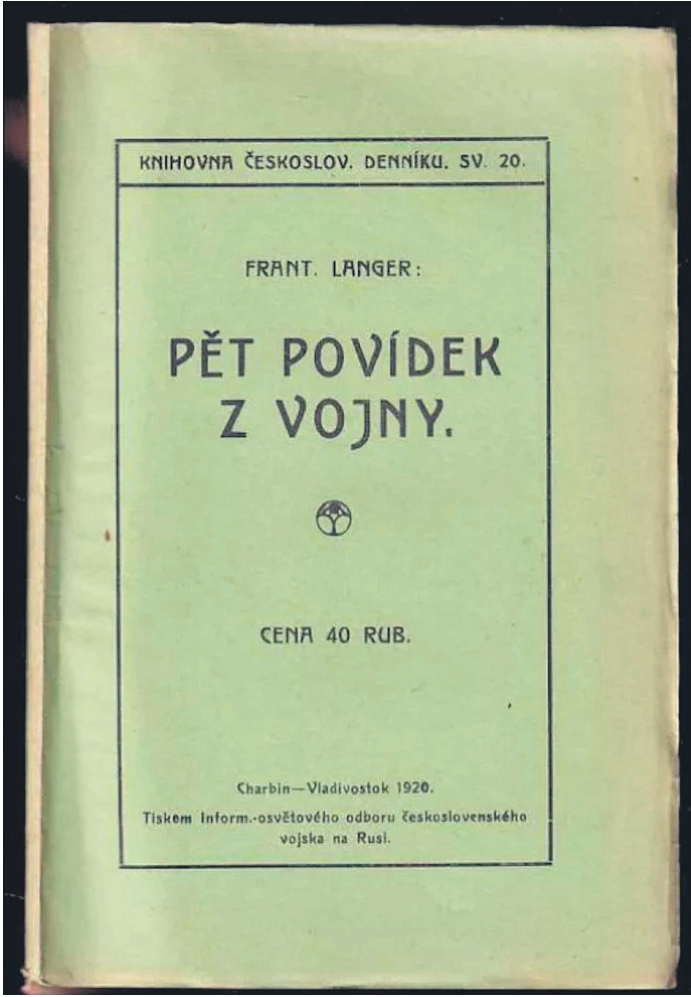
(1888–1965) patří mj. k představitelům specifického českého (příp. československého) literárního žánru zvaného legionářská literatura. Legionářská tematika je však v Langerově díle zastoupena relativně méně, na rozdíl např. od tvorby Rudolfa Medka či Josefa Kopty, máme-li jmenovat alespoň dva nejznámější reprezentanty z bohaté legionářské prvorepublikové beletrie a dramatu, nemluvě pak o memoárech, plukovních kronikách, publicistice, neschetných sbornících... apod. Vedle níže uvedených próz Langer čerpal ze své legionářské zkušenosti v divadelních hrách *Vítězové* (1920, 1923), *Jízdní hlídka* (1935; zfilmovaná 1936) či v knize pro děti *Pes druhé roty* (1923). Přehled tvorby a zajímavý životopis Františka Langer(1), účastníka prvního a druhého zahraničního odboje, ale necháme stranou a zmíníme pouze to, co se vztahuje k jeho povídce *Smrt v písčích* a k času jejího vzniku.

Jako čerstvě vystudovaný doktor medicíny byl Langer povo-

Pokračování ze strany 2

Plukovník Švec, již jako velitel první divize, spáchal 25. října 1918 sebevraždu zastřelením, psychicky a fyzicky vyčerpán mj. rostoucími ideovými rozpory mezi svými vojáky. Jeho smrt bývá interpretována coby krvavá obětina vyzývající k nerozborné jednotě všech legionářů v boji za vznik samostatného státu.

Slavný pohřeb plukovníka Švece se konal v Čeljabinsku 28. října 1918, právě v den, kdy byla vyhlášena Československá republika. O této přelomové události však ještě legionáři v dalekém Rusku nevěděli. Navzdory složité situaci na Sibiři a obtížné komunikaci se zahraničím však Československý deník již 2. listopadu 1918 (číslo vytištěno předchozího odpoledne!) v rubrice Různě zprávy uveřejnil lokálku *Co se děje v Čechách* s tímto textem:

Obálka knihy Františka Langerera *Pět povídek z vojny* (Vladivostok – Charbin, 1920)

Obálka knihy

„Jiskrová zpráva o událostech v Praze byla bohužel zachycena pouze úryvkovitě a praví se v ní: „První zákon České národní rady určuje, že veškeré dosavadní zákony a nařízení úřadů… (vynecháno) pod vrchní správou České národní rady… (vynecháno) strojní pušky v činnost uvedeny nebyly, vojska byla odvedena. Pořádek udržovalo dělnictvo a Sokolové; do půlnoci ke krveprolití nedošlo…[“]

Ze zprávy můžeme usuzovati, že Česká Národní vláda (nebo Národní výbor?) ujala se vlády, vydala zákon rušící vídeňská nařízení – a že v Praze je předvečer revoluce.“(11)

Podrobný přehled všech tehdejších publikovaných zpráv týkajících se vzniku samostatné republiky podává Josef Kudela ve stati *28. říjen v ruských legiích* v historickém čtvrtletníku Naše revoluce (1929).12 Další informace o turbulentním dění ve vlasti tenkrát přicházely z různých zdrojů a byly většinou neúplné a často rozporné. Kudela mimo jiné dokladuje mnohými články paradoxnost tehdejšího postavení čs. legií v Rusku: konečného cíle jejich hnutí bylo vznikem Československé republiky sice dosaženo, avšak vojáci byli již v té době účastníky občanské války v cizí zemi, navíc vzdálení tisíce kilometrů od otčiny.

Období relativně snadných vítězství nad bolševiky na podzim 1918 skončilo, skončily rovněž iluze o „demokratické“ obrodě bratrského slovanského Ruska, k níž měl přispět i boj čs. legií. Vojáci se cítili unaveni, zklamáni, ba mnohdy i zrazeni svým vojenským a politickým vedením, nemluvě o nesplněných slibech o pomoci spojenců. Sociální program bolševické revoluce mezi nimi rovněž nezůstal bez odezvy a značná část vojska začala spojovat ideu národní s ideou sociální. Již nešlo pouze o samostatnou republiku, nýbrž zároveň o republiku sociálně spravedlivější. Někteří levicově orientovaní legionáři pod vlivem bolševické agitace dokonce přecházeli (dezertovali) do internacionálních jednotek Rudé armády. Velení čs. vojska a představitelé Odbočky Československé národní rady v Rusku proto v tisku příliš neoslavovali zrod vlastního státu, nýbrž především soustavně apelovali na udržení morální a bojové jednoty čs. legií, oprávněně se obávající možného rozkladu této zahraniční armády.

„Smrt v píscích“ aneb Příběh první

Jak je zřejmé, mimořádná historická bohatost tématu nás neustále odvádí – a bude odvádět – k novým a novým odbočkám a poznámkám. Vrátime se proto konečně zpátky k Františku Langerovi a jeho *Smrti v píscích*.

V dalších vydáních tohoto souboru autor uvádí, že v pěti ze sedmi povídek (vedle dříve vynechané prózy *Za cizí město* přibylы *Veliká vánoční povídka* a *Silnice*) ztvárnil své vlastní zážitky, zatímco dvě další napsal podle vyprávění jiných vojáků. Jednou z těch dvou byla právě *Smrt v píscích*. O jaký spor by v takovém případě mohlo jít? Vždyť zkušenosti ze zajateckých táborů byly nedílnou součástí legionářských vzpomínek, naprostá většina legionářů si těmito tábory prošla. V podstatě v každém legionářském sborníku se dočteme o krušném životě zajatců nejenom v ruských a dalších „dohodových“ lágrech (francouzských, italských aj.), ale dokonce i v rakouských a německých, kam se někteří nešťastníci dostali pro změnu již coby „ruští“ vojáci, úzkostně tající svou českou identitu. Jako „velezrádce“ by je totiž čekali poprava.

Langer měl rozhodně z čeho čerpat. Jakápak autorská práva by

se tudíž mohla vztahovat na pouhé vyprávění o nějakém osobním zážitku. Nebo snad ne?

Smrt v píscích začíná jako autentický příběh „vojáka třetího pluku“, jednoho „z taškentských“ (tj. bývalých zajatců internovaných v Taškentu), „který jel s námi z Kurganu do Omska“ ve vlaku. Ve čtyřicetistupňovém mrazu se všichni ohřívají v tepluše kolem kamínek a „starý voják“ jim během jízdy vykládá „o smrti v píscích“. Popisuje velmi barvitě tragickou smrt zajatců rakousko-uherské armády, držných v děsivých podmínkách na základě nesmyslného, tupého byrokratického příkazu, vydaného kvůli tzv. „předběžné opatrnosti“ (ano, nic nového pod sluncem!).

Příběh se měl odehrát v Turkestánu, kde po ohlášení případů cholery mezi zajatci zastavily úřady jeden zajatecký ešalon. Nařízením gubernátora a z iniciativy „policejstěra“ bylo z transportu namátkou vybráno symbolických 40 mužů a posláno do karanténního tábora zbudovaného v poušti. A to navzdory očividnému faktu, že se všichni těšili dobrému zdraví. Těmito zajatci byli rakouští Němci, Maďaři, Poláci, desítka Čechů, ale také pár civilních černých pasažérů – „staříčků Turek“, k ruskému koloritu nezbytně patřící Žid a další muži, mezi nimi i jeden klaun. Vybrané oběti jsou násilně vyvedeny z vlaku do pouště a zavřeny v táboře, označeném coby „karanténní stanice“ a hlídaném třemi ruskými strážci. V lágru pak všichni internovaní nesmírně strádají. Žízní, horkem, špinou, nedostatkem jídla a vody. Občas se dostaví laxní felčar, kterého však vůbec nezajímá, že jsou zdraví, poněvadž nic takového mu vrchnost nenařídila. Dny se úmorně vlečou, až cholerou onemocní první z internovaných – starý Turek. Felčar již se poté neobjeví. Na útěk nikdo nemá dost sil a Smrtka začíná nelítostně kosit jednoho muže po druhém. Zbývá poslední a jediný přeživší, třicetiletý český zajatec. Dva mladí strážní jsou poté posláni velitelem s hlášením do města a zůstávají pouze „nadbytečný“ Čech a ruský komandant lágru. Po dramatickém závěrečném sporu a zoufalém zápasu muže proti muži je Čech konečně propuštěn. Komandant přece jenom přijde k rozumu a pochopí, že vydaný „rozkaz“ je v daných podmínkách již opravdu nesmyslný. Nastane chvíle vzájemného smíření a dojemného rozloučení (ano, scéna více ruská než česká). Voják se ještě zdrží na místě a Čech svobodně odchází z tábora smrti, maje na prsou dopisy svých mrtvých druhů.

Několik zvláštních rysů příběhu bylo patrných na první pohled: předně nápadná neurčitost postav zajatců. Vojáci nejsou jeden od druhého – s výjimkou národnosti – nijak odlišeni. Okrajově je zachycena akorát obvyklá nepřátelská distance mezi Čechy na jedné straně a rakouskými Němci, Maďary a Poláky na straně druhé. Relativně nejvíce pozornosti je paradoxně věnováno nevojenským obětem internace, které jsou zobrazeny podrobněji.

Asi nejvýraznější z nich je ruský starověrec (Langer užívá rusismu „staroobřadník“). Ten coby nositel přísné křesťanské morálky slouží jako etický vzor svou nezištnou obětavostí, s níž vytrvale pečuje o umírající a poté je pohřbívá v poušti. Nejprve je odvléká a zaspává pískem sám, teprve ke konci mu pomáhají i někteří ze zbylých ubožáků. Leč i starověrec podlehne nemoci. Jenom jediný letmý detail – pokus Čechů o sokolské cvičení, dokud ještě měli energii – dodává povídce alespoň něco typického z legionářských reálií. Stručně v několika větách je načrtnuta pospolitost Čechů v mezní situaci, jejich pomoc chorým i vzájemný slib, že pokud některý z nich přežije, donese pozůstalým rodinám do vlasti dopisy ostatních. Onou obecností a nekonkrétností se *Smrt v píscích* výrazně liší od všech (!) publikovaných legionářských vzpomínek či jejich zpracování v umělecké literatuře. Chybí obvyklé osobní příhody českých vojáků, česká jména, připomínky

Legendární plukovník Josef Jiří Švec, tehdy ještě poručík, v zákopecch v Rusku, na snímku uprostřed.. Archiv Karla Černého, nakladatelství Tváře.

Plukovník Švec

Plukovník Švec

domova a rodných míst, české komentáře a průpovídky, české písničky atd. Češi jsou zde pojati jako „kolektivní“ postava, jednájí jako semknutá skupina bez jakékoli individualizace. V lágru si zpočátku monotónně prozpěvuje toliko místní Sart (tj. persky mluvící obyvatel Střední Asie), starý Turek se třikrát denně modlí a klaun světoběžník občas šaškuje. Zato je do děje později vložen groteskně působící „skaz“, svou formou příznačně ruský. Tento poučný „slavný příběh o Příkazu“ (exemplum) má ilustrovat klíčový význam vojenského, tj. „carského“, rozkazu pro ruskou mentalitu a jaksi ospravedlňovat celou otřesnou mašinerii nutností dodržovat příkazy vrchnosti vždy, všude a za všech okolností. Svou osobní historkou z rusko-japonské války o tom přesvědčí

dva vyděšené mladé strážce jejich velitel, postarší poddůstojník a válečný veterán.(13)

Jak se říká, náhoda přeje připraveným. A byla to neuvěřitelně šťastná náhoda! Ihned se nám totiž vybavilo, že na tento (či nápadně podobný!) příběh jsme v moři prostudované literatury již někde skutečně narazili. Kupodivu však nikoli mezi vzpomínkami československých účastníků ruské odyssey. Jejich vyprávění, zahrnutá po válce do nespočetných výpravných i skromných sborníků, byla převážně poměrně prostá, deníkově civilní, spontánní, bez patosu a promyšlené literární strategie, hlavně však nasycená legionářskými reáliemi a detaily. – Kde jsme tedy již obdobnou historií četli?

(Pokračování přístě)

Poznámky:

1. Blíže k Františku Langerovi např. *Lexikon české literatury: osobnosti, díla, instituce*, 2/II, K–L. Vladimír FORST (ed.). Praha: Nakladatelství Academia, 1993, s. 1137–1142.

Srov. také stránky věnované autorovi: HYPERLINK “http://www.frantiseklanger.cz”www.frantiseklanger.cz [online]. Praha: Společnost Františka a Jiřího Langerových, © 2014.

František Langer

František Langer

2. Údaje o lodních transportech z Vladivostoku jsou v této stati čerpány ze čtvrtletníku *Legionářský směr: speciální číslo k 100. výročí návratu posledních lodních transportů z Ruska*, 2020, [roč. 9]. Praha: Československá obec legionářská, 2012–.

Data narození legionářů, příp. další údaje o nich, jsou čerpány z webu *Legie 100. Seznam legionářů* [online databáze]. Praha: Československá obec legionářská. Projekt *Legie 100*.

František Langer

3. *Československý deník (Československý Denník)*. 18. 7. 1920, roč. 3, č. 146 (717), s. 4.

František Langer

4. Viz VÍŠKOVÁ, Jarmila a Jana PAPCUNOVÁ. Ediční doslov. In: LANGER, František. *Legionářské prózy*. Praha: Kvarta, 2003, s. 451.

František Langer

5. LANGER, František. *Pět povídek z vojny*. Charbin, Vladivos-tok: Inform.- osvětový odbor československého vojska na Rusi, 1920, s. 102.

František Langer

6. LANGER, František. *Za cizí město*. Irkutsk: Inf.- osvětový odbor československého vojska na Rusi, 1919.

Těžká a nakonec neúspěšná obrana Kazaně je zachycena v řadě dalších legionářských próz a dramat, nemluvě o vzpomínkách, historických publikacích, plukovních kronikách, sbornících a deníkových záznamech legionářů. Například Josef MĚCHURA (nar. 1896), tehdy příslušník jízdní rozvedky 2. střeleckého pluku, vydal přínosné memoáry *Rozvědčici u Kazaně* (Brno: Moravský legionář, 1932). Kazaně nechybí ani ve 4. části románové legionářské pentalogie Rudolfa MEDKA *Mohutný sen* (Praha: Jos. R. Vilímek,1926) či ve 4. díle jeho memoárů *Pout [sic] do Československa: válečné paměti a vzpomínky z let 1914–1920 s* podtitulem *V zajetí ruské revoluce* (Praha: J. Otto, [1934]).

František Langer

7. Podrobná historie obsazení, hájení a posléze ústupu z Kazaně je obsažena v „kronikách“ či „dějinách“ všech pluků, které tam v létě 1918 bojovaly. Za všechny lze uvést např.:

KAVENA, Karel. *Dějiny dělostřeleckého pluku 1 Jana Žižky z Trocnova v ruské revoluci a ve vlasti*. [Praha]: Výbor oslav 20letého trvání dělostřeleckého pluku 1, 1937.

Přehled kazaňských událostí také např. v knihách:

Za svobodu: obrázková kronika československého revolučního hnutí na Rusi 1914–1920.

Kniha třetí. Díl IV. *Anabase 1918–1920*. Rudolf MEDEK (ed.). Praha: Památník odboje, vlastním nákladem, 1928, s. 809–891.

KLECANDA, Vojtěch Vladimír. *Operace československého vojska na Rusi v letech 1917–1920*. Praha: Československý vědecký ústav vojenský, 1921.

KUDELA, Josef. Doslov. In: ŠVEC, Josef Jiří. *Válečné zápisky*. Brno: Moravský legionář, 1933, s. 221–247.

František Langer

8. Viz GAJDA, Radola. *Moje paměti*. Praha: Vesmír, 1920, s. 73.

František Langer

9. Blíže např. KUDELA, Josef. *O ruském zlatém pokladě a československých legiích*. Praha: Legiografie, 1922.

Podrobnou zprávu podplukovníka Čily o předání ruského státního zlatého pokladu sovětským představitelům na stanici Irkutsk dne 1. 3. 1920 otiskl ve dvou částech také Československý deník: ČÍLA, Antonín Mikuláš. Zlato. *Československý deník*. 16. 5. 1920, roč. 3, č. 108, s. 2–3.

Zlato II. *Československý deník*, 18. 5. 1920, roč. 3, č. 109, s. 2–3.

František Langer

10. Původních 716 dobrovolníků (plus 8 důstojníků) tzv. České družiny, založené již 12. 8. 1914, skládalo v Kyjevě přísahu 28. 9. 1914 (dle ruského juliánského kalendáře tedy v den sv. Václava, dle našeho gregoriánského kalendáře 11. 10. 1914). Viz KUTHAN, Pavel J. *Česká družina (1914–1916)*. Hradec Králové: vlastním nákladem, 2002, s. 11–12.

Tyto „dobrovolce“ ještě v prosinci doplnilo 200 volentérů z řad zajatců. Česká družina postupně rostla a byla na podzim 1915 rozšířena z původních čtyř rot na osm. Těsně před přejmenováním na Československý střelecký pluk měla Česká družina (k 1. 1. 1916) stav již 1597 mužů. Byli rozptýleni po poločetach, četach a rotách mezi ruskými divizemi, kde vykonávali náročnou výzvědnou službu v nepřátelských liniích. Viz KUTHAN, Pavel J. Tamtéž, s. 52.

František Langer

11. Co se děje v Čechách? *Československý deník*. 2. 11. 1918, roč. 1, č. 219, s. 4.

František Langer

12. Blíže viz KUDELA, Josef. 28. říjen v ruských legiích. In: *Naše revoluce*. 14. 12. 1929, roč. 6, č. 1–2, s. 121–137. Čtvrtletní historický sborník. Praha: Československá obec legionářská, 1923–1938.

František Langer

13. LANGER, František. *Smrt v píscích*. In: *Pět povídek z vojny*. Charbin: Inform.- osvětový odbor československého vojska na Rusi, 1920, s. 3–41.

Literatura • Umění • Kultura

LÍPA - KRÁSA I SYMBOL

BOHUMILA SARNOVÁ

Bylo po první polovině letošního června, když mne při lenošení na naší houpací před chalupou zaujal pohled na květináč s nezvyklým obsahem. Pravda, sice známým, ale v mé mysli proběhly náhle zajímavé asociace.

Už je to docela dlouhá řada let, kdy mi přišel pod ruce při odstraňování plevelů narostlého mezi keři kavkazské borůvky takový malý, ale krásně tvarovaný prut ověnčený korunkou světle zelených srdčitých listů. Zželelo se mi ho, vyryla jsem ho i s drobnými kořínky a ledabyle zasadila do většího květináče. Ejhle, ryze česká bonsaj. Budu korunku tvarovat do patřičných tvarů, usmyslela jsem si. K mému úžasu nad mým šlechtitelským počinem se rostlinka uchytila, zazelenala se a prostě a jednoduše počala „žít“.

Přišel podzim, opadávalo listí. Stejně tak se choval i můj pěstitelský triumf. Zůstaly jen holé, smutné, drobné větvičky. Květináč jsem pouze odklidila z trávníku k ostatním, již prázdným květináčům a truhlíkům. Zima se dostavila hojně, jak je to už u nás na Vysočině zvykem. Znamená to – mráz až praští, sněhu z počátku nesměle následně doplní už o něco mohutnější závěje, větry, vichry a i vichřice. Prostě perná zima na Vysočině.

Konečně se zase s pravidelným ročním kolotočem dostavilo jaro. A s ním, samozřejmě až po těch tradičních „zmrzlých“, po svátcích Pankráce, Serváce a Bonifáce, jsem zahájila snášení květináčů se svými pelargoniiemi ze zimoviště (z podkroví, kde se v zimě moc netopí) na venkovní stanoviště. Nastalo osazování vypěstovaných sazeniček afrikánů, černoooké Zuzany a tak dále. V rohu chalupy u okapu seděl smutně květináč se svými sporými, suchými větvičkami, ve víc než suché zemině – přes zimu nezalévané. Pomyslela jsem si, no zaleju tě, když už jsem tě nezlikvidovala. Odměnou mi bylo za nějaký čas vypučení malých pupenů, které se pozvolna měnily v krásné, svěží, zelené listky.

Zázrak! Lípa žila. To byl ten původně zachráněný proutek. Opět musím podotknout, že tato událost je stará už snad deset let. Letos se opakoval ten zázrak na jaře znovu. Teď, v červenci, už je zase moje malá lípa v plném olistění, stále ve stejném květináči.

Jak se tak na ni dívám, napadá mne spousta příměrů, které se

skrývají za tím názvem stromu zvaného lípa. Sluší se dodat, že ta moje lipová bonsaj je zcela jistě potomkem lípy, která se tyčí nad naší chalupou. Je to strom impozantní, obrovský. Okolo boků nad zemí měří pět a půl metru a její výška je – měřeno odhadem – čtyřicet dva metry. Prakticky jsme tuto krasavici zdělili při koupi chalupy. Větve dosahuje až k zemi. Hnízdí v ní spousty ptáků, ozývá se klepání strakapouda, vrkání divokých holubů, štěbetání sýkorek, obydílím v jedné puklině nepohrdly ani veverky. Když se její mohutná koruna začátkem července oděje květem, stává se obrovitou voňavou kyticí s neutuchajícím bzukotem včel od brzkého rána do večera.

Když včelaři vytáčí první med po jarním výbuchu květů zahrad, luk a samo sebou lip, nazývají tento průzračně žlutý voňavý včelí produkt „květový“ nebo „lipový“.

Lípa v plném květu je dalším darem pro sběr. Její nasušené květy v zimním období zavoní v lipovém čaji – který je lékem pro naše nachlazení, rýmu a kašel.

Dřevo lípy je poměrně měkké, proto se v rukou šikovných řezbářů mění v umělecké výtvary. Je stromem opěvovaným v árii Přemysla v naší vpravdě sváteční opeře Bedřicha Smetany – Libuše.

„Ó vy lípy“ zpívá postava Přemysla oráče, než je vyzván k následování poselstva ke kněžně Libuši na bájný Vyšehrad.

„Až rozkvetou lípy, mě hned bude líp“ – zpívá zase pro změnu brněnská zpěvačka Jarmila Veselá.

Hana Ulrychová se skupinou Javory nazpívala krásnou píseň „Lípa zelená“.

Waldemar Matuška se vyznal k lásce k tomuto stromu v písni „Kvetou lípy“. A tak bych mohla ve výřtu pokračovat dál a dál.

Poeticky je vzpomínán tento strom v divadelní hře Aloise Jiráska – Lucerna. Ne, nejedná se o Lucernu pražskou, to je jiná kapitola a historie. Jedná se o hru, ve které Jirásek zpodobnil lípu jako symbol slávy předků, úcty lidu, ale i odporu vůči vrchnosti a její zlovůli. Tak je totiž také tento strom ve skutečnosti vnímán od nepaměti, coby strom života, lásky k vlasti, jednoty a odporu proti útlaku.

Lípy bývaly a jsou i v této době vysazovány okolo cest a silnic. Vznikaly celé lipové aleje, které dosud lemují některé silnice a jsou vpravdě letité, což je vidno podle mohutnosti kmenů a korun. Dříve bývala vysazována lípa u každé vesnické chalupy, často při narození potomka. Na mnohých náměstích zdobily lípy okruh okolo morového sloupu, kašny nebo sousoší svatých.

Když býval vzpomínán nějaký důležitý svátek, státní počín nebo jiná významná událost, neobešlo se to bez slavnostního vysazení lípy za účasti státních činitelů. Většinou se těmto mladým útlým stromkům dostalo názvu „Strom republiky“. Myslím, že i v této době se v některých případech, krom poklepání na základní kámen nové důležité stavby, dodržuje také zmiňovaná tradice vysazení symbolické lípy.

Lípa byla od nepaměti symbolem české státnosti. Objevovala se na mincích (na mincích současných tento symbol vymizel), bankovkách, znacích, medailích, na vojenských uniformách. Je i na výstorné prezidentské vlajce vyobrazena ve dvou lipových ratolestech. Je symbolem nejen naším českým, moravským, slezským. Je symbolem téměř všech slovanských národů. Je jakoby stmelujícím prvkem, kterým by měla být i ve skutečnosti. Ve směru západních zemí, kam tak s obdivem vzhlíží naši současní vládní představitelé, se tento symbol lípy nevyskytuje. Tam vévodí jiné znaky, jiná kultura, jiná mentalita, odlišná od slovanské.

Také čtvrtletník Výboru národní kultury nese v názvu své tiskoviny slovo Lípa. Její emblém je tištěn na všech vydávaných výtiscích. Své příspěvky zasílají do Lípy renomovaní autoři, kteří se v nich vyjadřují k otázkám politickým, ekonomickým, kulturním napříč společenským spektrem, a to jak domácím, tak i zahraničním. Z jejich článků vyzařuje nejen mapování vývoje současných událostí, ale i ponor do sfér historických v konfrontaci se současností. Svůj prostor má v Lípě i poezie. Řada básníků se již stala za ta léta, co Lípa vychází, jejími stálými dopisovateli. Celková obsahová náplň čtvrtletníku silně působí jedním slovem bojující, což by si mohla klidně vetknout Lípa jako dodatek ke svému názvu.

Vím, že je malinko odlehčením zde uvést, že můj tatínek a celá řada mužů (možná i žen) pokuřovali v období padesátých let minulého století cigarety s názvem Lípa. Vybavuje se mi ta světle žlutá krabička z tenkého kartonu, na které byl obrázek stylizovaného listu lípy.

Navrátím se na úplný začátek tohoto fejtonu. Ke své lipové bonsaji. Překalila tolik zim, tolik ročních období, bez úpěnlivé péče, kterou jsem věnovala jiným rostlinám. A přece přežila. A přece tvrdošíjně a pravidelně rozvine na jaře svou zelenou korunu. Napadá mne podotknout jen jediné: proč byla po staletí a je dosud zvána lípa stromem republiky? Pro svou vytrvalost, vůli žít i přes nepřízně osudu. Možná i pro list ve tvaru srdce. Je naším krásným, státním symbolem. Je synonymem svěžesti, odolnosti, lahodné vůně, s darem znovu vztýčovat hrdě svou košatou hlavu. Se schopností opět neochvějně vyklíčit z malého životadárného semínka.

Z Vysočiny srdečně zdraví autorka

LÍPA SRDČITÁ ve vesničce Utín na Českomoravské vrchovině možná pamatuje zdejší dolování železné rudy pro ražbu mincí v Kutné Hoře. O statný košatý strom se stará chovatel skotu Pavel Kunstar, po zásluze před dvěma lety vyhrál anketu Strom roku Příbyslavská. Foto: Ivo HAVLÍK

VLASTENECKÉ SETKÁNÍ PŘÍČOVY 2025

sobota 23. srpna 2025, Příčovy - zámek, okres Příbram, 3 km západně od Sedlčan

10:00 Mše svatá, Kaple sv. Vojtěcha – celebruje P. Stanislav Příbyl, koncelebruje P. Stanislav Zápotocký

11:00-18:00 Panely - uvádí a celý den moderuje a zpívá Zuzana Stírká

1. Slovanský panel – literatura, jazyk, společnost
Moderátor: Petr Žantovský, předseda Unie českých spisovatelů, 11:00-12:30

Panelisté: Tomáš Magnusek (předseda Obce spisovatelů), Lubomír Brožek (předseda Klubu českých a slovenských spisovatelů), Rudolf Červenka (ředitel nakladatelství LEDA)

2. Změna režimu
Moderátor: Tomáš Doležal, politik, 13:00-14:30

Panelisté: Michal Semín (spolek Svatopluk), Ivo Budil (antropolog), Petr Balla (odborník na Maďarsko)

3. Nová architektura světového pořádku
Moderátor: Stanislav Novotný, předseda Asociace nezávislých médií, 15:00-16:30

Panelisté: Miroslav Ševčík (ekonom, VŠ pedagog), Tomáš Fürst (matematik, VŠ pedagog), Jaromír Šiška (VŠ pedagog, matematik)

Prodej knih – Zakázané vzdělání (ing. J. Buzek), ABB knihy (A. B. Bartoš), Slovanská kultura (Zdeněk Říha), křesťanská literatura, suvenýry, občerstvení...

Inovace republiky, Petr Bureš TV, Časopis TO.

PŘEČETLI JSME PŘES RAMENO

Ignát Herrmann či Herrmann Ignát?

P. T. redakci •Naší řeči•.

Velevážení pánové! Ve večerním vydání Nár. listů z 21. února 1924 uveřejnil jsem fejton s názvem: *Rozmáhající se nešvar jazykový*, jež k těmto řádkům připojuji. Týkal se nesprávného podpisování, přesmykování jména křestního za jméno rodné, na př. Javor *Vladimír*, Kardaš *Jeronym*, Procházka *Václav*, Příbyl *Josef* atd. Takovéto podpisování se vyskytovalo sice již dávno, ale toliko ojediněle, na dopisech prostých a nedosti poučených lidí, na úctech a kvitancích prostých řemeslníků atd., ale v *tisku* velmi zřídka, poněvadž tu obyčejně zasáhlo pero korektorovo a věc spravilo. Ale v poslední době se tento způsob nadmíru rozmáhá a neobjevuje se toliko v soukromé korespondenci, nýbrž i na tiskopisech, na oznámeních sňatkových, promočních, na programech, na titulních listech knih, dokonce i na časopisech, na příklad: Redaktor Janda *Bohumil* — atd. Je to zbytečná novota, soudím, že nicím neodůvodněná, a mohla by často vésti k nemilým a dost povážlivým nedorozuměním, zvláště v případech, kde jméno *rodinné* jest vzato z kalendáře, na př. Karel, Rudolf, Arnošt, Niko-

dem, Kryšpín atd. Soudil jsem, že upozornění na zlozvyk takového zmateného podpisování není zbytečné; že jest čas, aby bylo poukázáno k tomu, že příslušníci všech národů kulturních podpisují nejdříve jméno křestní a pak teprv rodové, že tak činí celá Evropa kromě Maďarů, rovněž Američané — a nevím kde ještě všude. Soudil jsem, že není příčiny, abychom starý ten a docela dobrý zvyk měnili.

Mýlil jsem se. Je o nás už dosti známo, že se chytíme každé zvrácenosti, ať přijde odkudkoli, a že se jí pevně držíme, když už jinde dávno pominula — zde bych mohl právem užití toho starého pořekadla o košili. Tentokrát však jsme v tomto přesmykování jména rodového a křestního zcela původní, jak se zdá, a po vytištění mého upozornění dostalo se mi ze čtenářstva několika dopisů, jimiž páni pisatelé nový ten a zbytečný způsob obhajují, někdy velmi tvrdošíjně.

Ignát Herrmann

NAŠE ŘEČ, ročník 8 (1924), číslo 5